

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Mamma måste läsa i kväll...

En gestaltning av studiesituationen för kvinnliga högskolestudenter utan akademisk bakgrund med barn.

Linda Berggren

Bild och visuell kultur/ LAU690

Handledare text: Fil Dr Kajsa G. Eriksson

Handledare gestaltning: Mattias Gunnarsson,
Nike Nilsson HDK

Examinator text: Fil Dr Henric Benesch

Examinator gestaltning: Konstnär Anna
Carlson

Rapportnummer: HT 11-6030-11

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Mamma måste läsa i kväll...

En gestaltning av studiesituationen för kvinnliga högskolestudenter utan akademisk bakgrund med barn.

Författare: Linda Berggren

Termin och år: HT 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare text: Fil Dr Kajsa G. Eriksson

Handledare gestaltning: Mattias Gunnarsson och Nike Nilsson HDK

Examinator text: Fil Dr Henric Benesch

Examinator gestaltning: Konstnär Anna Carlson

Rapportnummer: HT 11-6030-11

Nyckelord: Breddad rekrytering, kvinnoperspektiv, studiesituation, barn, gestaltningsprocess, livsvärldsfenomenologi, kunskap-i-handling, erfarenhet

Stora ansträngningar har på senare år gjorts för att bredda rekryteringen till högre studier. Högskolan har idag en allt mer heterogen studentgrupp, där fler saknar studievana och akademiska förebilder. Min utgångspunkt har varit huruvida universiteten också anpassat undervisningen till denna nya studentgrupp. Studier har visat att kvinnor är mer benägna att hoppa av studierna på grund av personliga skäl än män. Vi vet dock alltför lite om orsakerna bakom och vilken roll familjesituationen spelar.

Syftet har varit att utforska hur kvinnliga studenter, från hem utan akademiska traditioner med barn, upplever sin studiesituation. Känner de att den högre utbildningen beaktar deras erfarenheter och skilda förutsättningar i utbildningen. Som en följd av detta ville jag också undersöka om högskolan kan bli bättre på att ta tillvara dessa studenters erfarenheter och i så fall hur. Jag har också velat utforska gestaltningsmetoden i sig för att se om jag kan använda dessa erfarenheter i min egen framtida undervisning.

Min metod har bestått av en gestaltning i ett öppet processinriktat flöde där jag skapat en artefakt i form av ett plagg. Jag har sedan använt detta i relation till den egna kroppen som redskap för att undersöka mitt ämne. Härmed har begreppet kunskap-i-handling varit viktigt då det utgår från den levande kroppens kunskap. Då jag velat få fördjupad kunskap om en specifik grupp studenter, har jag antagit ett livsvärldsfenomenologiskt perspektiv. Utgångspunkten har varit Merleau-Pontys tankar om att vi existerar som en helhet där kropp och själ är ett med varandra.

Den viktigaste slutsatsen jag kom fram till genom mitt utforskande var att erfarenheten är en viktig beståndsdel i allt lärande. Både den erfarenhet man gör i lärandet och den man bär med sig in i lärandesituationen.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING.....	4
1.1 BAKGRUND.....	4
1.2 BEGREPP.....	4
1.3 SYFTE	5
1.4 PROBLEMFÖRMULERING/ FRÅGESTÄLLNINGAR.....	5
1.5 AVGRÄNSNINGAR	5
2 TEORI.....	6
2.1 TEORI OCH FORSKNINGSÖVERSIKT	6
3 METOD	8
3.1 METOD OCH ARBETSSÄTT	8
3.2 ATT KOMMA IGÅNG.....	9
3.3 FRÅN HANTVERK TILL GESTALTNING.....	10
3.4 SÖKANDET EFTER PROCESSEN.....	11
4 RESULTAT	11
4.1 REFLEKTIONER KRING KLÄDER OCH KLASS	11
4.2 EN NY RIKTNING.....	12
4.3 UPPLEVELSEN AV EN BEGRÄNSANDE ARTEFAKT	14
5 DISKUSSION/ SLUTSATSER	18
5.1 UPPLEVELSEN AV STUDIESITUATIONEN	18
5.2 ATT TILLVARATA KVINNORS ERFARENHET.....	19
5.3 VILKA LÄRDOMAR KAN JAG ANVÄNDA I MITT LÄRARYRKE.....	19
5.4 AVSLUTANDE REFLEKTIONER.....	20
6 REFERENSER OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	21
6.1 LITTERATUR	21
6.2 ELEKTRONISKA REFERENSER	22

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Kvinnor var under århundraden uteslutna från universiteten och det var först 1873 man fick rätt att delta i undervisningen vid universiteten i Uppsala och Lund. De kvinnor som lyckades ta sig till universitetsstudier var länge få och kom från förmögna familjer med anknytning till universitetsstäderna eller från kända lärdomssläkter. Det var först efter andra världskriget som kvinnorna snabbt ökade i antal genom den så kallade utbildningsexplosionen (Clayhills, 1991 s. 470).

Högskolereformen 1977 fokuserade tydligt på att nya grupper av studenter än de traditionella skulle öka på högskoleutbildningen. De senaste decennierna har många högskolor arbetat aktivt för att bredda rekryteringen och en ny avhandling visar att antalet studenter från hem utan akademiska traditioner också ökat. Detta mycket tack vare den geografiska närheten till högre utbildning som de senare årens expansion av högskolan möjliggjort (Holtzer, 2011 s.1).

Jag är den första i min familj som studerar på universitet och jag gör det dessutom med två hemmavarande barn i förskole- och skolålder. Under mina snart två och ett halvt år på pedagogien har jag tidvis haft svårt att hantera den situation som uppstår när vardagslivets pussel skall gå ihop med universitetets krav på mig som student. Att inte ha några akademiska erfarenheter med sig hemifrån har inte heller underlättat situationen.

Högskolan har uppenbarligen kommit långt med den breddade rekryteringen, men utifrån mina egna erfarenheter undrar jag i vilken utsträckning man försöker vinnlägga sig om att också behålla dessa icke-traditionella studenter i utbildningen. Görs ansträngningar för att på något sätt anpassa själva undervisningen till studenternas vitt skilda förutsättningar. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering [IFAU] (2011) har i en studie visat att avhoppningsfrekvensen är högre för kvinnor som hade barn när de påbörjade högskolestudierna än för studenter utan barn (s. 6). Samma studie ger också vid handen att en fjärdedel av alla kvinnliga studenter år 2004 var mammor. Trots detta faktum har jag funnit få studier som berör förhållandet att studera vid universitet och samtidigt vara förälder.

1.2 Begrepp

Då syftet med mitt utforskande handlar om att jag vill få en djupare förståelse för hur en enskild grupp studenter erfar sin studie- och livssituation blir den fenomenologiska ansatsen ett naturligt val. Utmärkande för denna ansats är intresse för detaljer, mångsidighet och komplexitet (Claesson, 2008 s. 53). Eftersom jag i gestaltungsprocessen använt min kropp och mina känslor som redskap för att förstå det jag studerar, har jag särskilt intresserat mig för Merleau-Ponty. Hans fenomenologiska livsvärldsperspektiv framhåller kroppen och själens ömsesidiga beroende av varandra. Vi är så att säga våra kroppar (s. 58)

Jag har också använt mig av det begrepp som kan kallas ”kunskap-i-handling”. Det vill säga att det är den levande kroppens kunskap, en kunskap som växlar mellan reaktion och reflektion, mellan del och helhet (Molander, 1993).

Att använda kroppen som redskap har för mig inneburit att bära mitt plagg som en artefakt för att göra en fördjupad erfarenhet av mitt undersökande. Utmärkande för kläder som artefakter är att de förhåller sig både till det fysiska, psykiska, kulturella och sociala rummet.

Ytterligare begrepp som omnämns i arbetet är ”breddad rekrytering” som enligt propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) definieras som ”en ökad rekrytering av socialt och

etniskt underrepresenterade grupper vid högskolan” (Högskoleverket [HSV], 2009 s. 9). För att definiera min studentgrupp har jag använt lite olika uttryck. Dels använder jag ”kvinnlige studenter från icke-akademiska hem med hemmavarande barn” och dels ”icke-traditionella kvinnliga studenter med barn”. Ett annat uttryck är ”kvinnlige studenter från hem utan akademiska traditioner”. Det som avses här är kvinnor som studerar vid högre utbildning och vars föräldrar har som längst gymnasieutbildning. Med ”barn” och ”hemmavarande barn” åsyftas barn i förskole- och skolålder. Jag har inte gjort någon avgränsning i barnens ålder även om det framstår som mer intensivt ju yngre barnen är. Ytterligare ett begrepp som används är ”klassresa” eller ”klassresenär”. Med detta avser jag personer som är uppvuxna i en icke-akademisk miljö, förr ofta benämnd arbetarklass, och som genom högre utbildning får tillträde till en ny klasstillhörighet.

1.3 Syfte

Jag vill sätta fokus på studentgruppen kvinnor från hem utan akademiska traditioner med barn i förskole- och skolålder.

Genom min gestaltning vill jag få en djupare förståelse för denna studentgrupps villkor och hur de upplever sin studiesituation. Tar högskolan vara på deras erfarenheter och skilda förutsättningar i utbildningen. Kan den högre utbildningen bli bättre på att ta tillvara kvinnors erfarenheter och i så fall hur.

Min övertygelse är att det finns en vinst för samhället i stort och undervisning i synnerhet med en bredd av universitetsstudenter och sedermera lärarkåren.

Jag vill öppna upp för en diskussion om hur annorlunda det kan vara att studera med epitet som till exempel: klassresenärs-pendlande-småbarnsmamma. En diskussion som förhoppningsvis kan leda till en större inblick och vem vet, kanske till och med början till en förbättrad studiesituation för dessa studenter.

Ytterligare ett syfte är att undersöka gestaltungsprocessen som metod. Jag vill se om jag kan använda mig av denna arbetsprocess i mitt kommande yrke som lärare.

1.4 Problemformulering/ frågeställningar

Utifrån syftet har jag försökt formulera ett antal frågeställningar som jag ville få svar på genom mitt utforskande och undersökande. Viktigt för mig har varit att ta utgångspunkt i ett kvinnligt perspektiv och erfarenhet.

- Hur upplever kvinnliga icke-traditionella studenter, med hemmavarande barn sin studiesituation?
- Kan högskolan bli bättre på att ta tillvara kvinnors erfarenheter i utbildningen och i så fall hur?
- Vilka lärdomar/ insikter har gestaltungsprocessen givit och hur kan jag använda mig av dessa i läraryrket inom hantverksprogrammet textil/ design?

1.5 Avgränsningar

Det har varit svårt att inom ramen för denna gestaltning täcka in alla aspekter av det komplexa område jag valt att studera. Jag berör inte bara ett kvinnligt perspektiv i mitt utforskande, utan också klassperspektivet. Det har dock av tidsskäl inte varit möjligt att tränga djupare in i klassbegreppet varför jag endast berör detta i metod delen då jag beskriver min process. Av samma tidsskäl har jag valt att inte särskilja etniskt underrepresenterade grupper av kvinnor när jag berör den breddade rekryteringen.

2 Teori

2.1 Teori och forskningsöversikt

I Höskolelagen (2005:1208), 5 paragrafen, står att ”Högskolorna skall också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan. Hur framgångsrikt detta arbete varit har varierat mellan de olika lärosätena och jag ämnar inte gå djupare in på själva rekryteringen. Det jag intresserat mig för är vad som händer när studenterna väl är antagna och inne i systemet.

Det som först fick mig intresserad av denna fråga var Grundtviginstitutets rapport nr 7 som tar upp ”livslångt lärande ur bildningsperspektiv som strategi för högskolan” (Mark, 2009). Denna skrift slår fast att den breddade rekryteringen tillgodoser såväl samhällets behov av kvalificerad arbetskraft som allas rätt till utbildning. Men också att den breddade rekryteringen förutsätter en förändrad pedagogik.

Arbete med breddad rekrytering förutsätter också pedagogisk utveckling. Om antalet icke-traditionella studenter ökar måste undervisning anpassas till denna situation. Livslångt lärande som strategi förutsätter att lärare klarar av att möta livsvärldar som är väldigt olika hans eller hennes egen värld och att undervisningen knyter an till studentens livsvärld. (Mark, 2009 s. 55)

Just Grundtviginstitutet är knutet till Göteborgs universitet och när jag ser tillbaka på min egen utbildning så har jag väldigt få erfarenheter av att utbildningen knutit an till de studerandes livsvärld. Det är synd att dessa kloka insikter inte får mer inflytande över hur undervisningen bedrivs på Göteborgs universitet.

När jag började söka efter kunskap kring kvinnliga studenter i högre studier med barn, fann jag ganska lite forskning kring familjesituationens betydelse och inverkan. I sin doktorsavhandling har Pia Westin Hellertz (1999) undersökt kvinnliga socionomstuderande och berör i sin studie just studenter med familj. Hon menar att ha hemmavarande barn i förskole- och skolålder har betydelse för de studerade kvinnornas praktiska studiesituation.

Utbildningssituationen över huvud taget är inte formad utifrån det faktum att en så stor andel av studenterna har ansvar för barn och familj, [...] Den är utformad för de unga, barnlösa studenterna, och detta verkar i huvudsak drabba de kvinnliga studenterna. (Westin Hellertz, 1999, s. 174)

Att det inte finns mycket forskning på området stöds också av en rapport från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering [IFAU] (2011) som undersökt studieresultat för studenter med barn. Rapporten visar att det skett en dramatisk ökning de senaste tio till femton åren av högskolestudenter som har barn. Merparten av dessa är kvinnor och i dag utgör de ungefär en fjärdedel av alla studenter. Vidare menar man att ”fenomenet att ha barn under studietiden på universitet och högskola är understuderat” (s. 6).

I rapporten tar man också upp det faktum att barn är en tidskrävande aktivitet och att det därför är betydelsefullt att fundera över hur lätt (eller svårt) det är att bedriva studier med små barn i jämförelse med att arbeta och ha små barn. Resultaten visar också att studenter som redan hade barn vid inskrivningen till högskolan, hoppade av studierna i högre utsträckning än studenter utan barn. Skillnaden verkar bero på individuella studiemisslyckanden i början av de högre studierna. Huruvida dessa studenter kom från studieovana hem förtäljer inte historien, men författarna för fram en intressant hypotes för framtida forskning. Nämligen om 1990-talets högskoleexpansion har samband med ett ökat antal kvinnliga studenter med barn. Expansionen beror till stor del på en breddad rekrytering och jag tolkar

detta som att man vill pröva kopplingen mellan avhopp, icke-traditionella kvinnliga studenter och barn.

Även studentkåren vid Lunds universitet har engagerat sig i frågan kring den breddade rekryteringen. Man kopplar den i en rapport till retentionsarbetet, det vill säga hur man arbetar med att behålla studenterna i utbildning. De konstaterar att kvinnor över lag är flitigast med att ta ut examen, samtidigt som de visar sig vara den del av studentpopulationen som mår sämst och känner sig mest stressade. Vidare slår de fast att kvinnor tenderar att avbryta sina studier i större utsträckning än män på grund av personliga skäl. Man hänvisar i rapporten också till Tinto (1987, refererad till i Sörby, 2008) som visat att kvinnor som utbildar sig tenderar att ha mindre stöd av familjen än vad män har. Mot bakgrund av detta menar Sörby (2008, s. 38) att med den stigande åldern bland studenter i Sverige kan familj, barn och att kombinera dessa faktorer, spela in i dessa avhopp.

Vidare pekar man på att resursbrist kan vara ett problematiskt element när det gäller studieavhopp. Den låga andelen studenter med arbetarklassbakgrund som examineras kan bero på att de kan behöva extra stöd för att klara studierna. Ett sätt att ge stöttning kan vara i form av mentorer som också kan vara förebilder (s. 42).

Just akademiska förebilder tror jag kan vara en viktig del i den breddade rekryteringen. Möjligheten att kunna prata med någon som kommer från samma förhållanden som en själv och som klarat av studierna. Få hjälp med att förstå universitetsvärldens alla koder och begrepp. Jag vet att jag själv sökt efter akademiska förebilder bland mina föreläsare och lärare. Undrat över om någon av dem kanske gjort en klassresa, om de någon gång tvivlat på sin förmåga, på om de någon gång känt att de inte passade in.

Lönnheden & Olstedt (2005) beskriver hur det kan vara att sakna akademiska förebilder i högre utbildning. De tar upp ett fall med en juridikstuderande som började tvivla på om studierna var rätt för henne när hon inte hängde med i undervisningen. Eftersom det inte fanns någon att bolla med beskrev hon det som att hon "famlade i ett system där jag inte hade några referenser, jag krockade med systemet" (s. 113). Det hela slutade med att hon avbröt studierna. Författarna menar att den absolut viktigaste aspekten för att förstå vuxnas lärande, är att vuxnas tidigare erfarenheter utgör grunden för nytt lärande.

Även Westin Hellertz (1999, s. 127) anser att erfarenheten måste ligga till grund för lärandet. I hennes studie som behandlar kvinnors kunskapssyn och lärandestrategier diskuterar hon hur undervisning som tilltalar kvinnor skulle kunna se ut. I den sammanfattande reflektionen konstaterar hon att en feministisk pedagogik tar sitt avstamp i de egna erfarenheterna och handlar bl. a. om att uppmuntra och stärka. En sådan pedagogik framstår som viktig för flertalet kvinnor, men kanske extra mycket för de som kommer från en studieovan miljö och saknar akademiska förebilder.

Också fenomenologin berör erfarenheten utifrån vårt varande som subjekt. Den enda värld vi känner är den vi erfarit som varseblivande subjekt. Merleau-Ponty menar att betydelsen av det vi upplever beror på vilka tidigare erfarenheter vi gjort i världen. En värld som är historisk, såväl som kulturell och social (Bengtsson, 1988 s. 72). Även hermeneutiken som har sina beröringar med fenomenologin talar om vikten av erfarenhet, förförståelse, för att förstå del och helhet. Varje människa har sin egen unika förförståelse utifrån sin bakgrund och erfarenheter. Claesson (2009, s. 27) beskriver detta ur ett skolperspektiv som att eleven med sina erfarenheter skapar sin egen helhet och det gäller för läraren att försöka förstå hur eleven själv förstår.

För att slutligen försöka koppla detta till min egen erfarenhet av Göteborgs universitet har jag tittat närmare på vad universitetets regelsamling säger kring elevinflytande och om att ta tillvara elevernas erfarenheter. Under rubriken värdegrund kan man läsa att man ska ge

studenterna möjlighet att utöva inflytande över utbildningen och att ”utbildningen ska präglas av öppenhet för studenternas erfarenheter och uppfattningar” (Regelsamling för studier vid Göteborgs Universitet, 2010, s. 6) Det sätt på vilket man ämnar uppnå detta är genom att ge studenterna tillträde till samråds- och beslutsorgan på universitetet samt informera och ge kunskap om dess verksamhet. Det talas över huvud taget inte om att föra in dessa värderingar i undervisningen.

Mot bakgrund av denna litteraturgenomgång står det klart för mig att erfarenheten är en viktig grund för lärandeprocessen, oavsett var lärandet sker. Däremot verkar inte den forskning som finns kring lärandesituationen för icke-traditionella kvinnliga studenter med barn visa på att så faktiskt sker inom högre utbildning idag. Inte heller mina erfarenheter från högre studier motsäger detta faktum.

3 Metod

3.1 Metod och arbetssätt

När jag i lärarutbildningen fick chansen att göra mitt examensarbete som en gestaltning på HDK såg jag möjligheten att angripa min frågeställning på ett sätt som kunde ge mig nya erfarenheter och insikter. Min bakgrund har jag inom textilbranschen och jag har här fått möjligheten att kombinera mitt intresse för textil med ett konstnärligt uttryck i det vetenskapliga utforskandet.

Som metod har jag valt att jobba utifrån ett öppet processinriktat skapande. Hur kan man då förstå ett öppet förhållningssätt i den kreativa processen. Pragmatikern John Dewey (1997) skriver att ”eftersom den situation där tänkandet uppstår är oviss, är tänkandet en process som består i granskning, utforskning och undersökning. Att uppnå något är alltid något sekundärt och instrumentellt till den undersökande processen” (s. 192).

Erfarenhet har också varit ett viktigt ledord i denna öppna skapande process. Dessutom är det ett centralt begrepp inom både konstnärligt och pedagogiskt arbete. För att knyta an till den fenomenologiska ansatsen så har mina egna erfarenheter, min förförståelse och livsvärld också varit en stark drivkraft i processen. Erfarenheten har varit det som skapat reflektion och det som gjort att arbetet tagit nya riktningar. Detta har varit viktigt för att hela tiden föra processen framåt mot nya insikter och erfarenheter. Enligt nationalencyklopedin kan erfarenhet som filosofiskt begrepp förstås som ”på regelmässig verksamhet eller sinnesiakttagelse byggande kunskap eller färdighet. Erfarenhet står här för såväl den process varigenom denna kunskap eller färdighet förvärvas som för resultatet av denna process” (Haglund, u.å).

Även Dewey (1997) talar om erfarenheten som något fundamentalt. Han menar att även den allra minsta erfarenhet kan generera och bära ett stort mått av teori, men en teori utan erfarenhet kan aldrig begripas fullt ut. Han skriver att ”ett gram erfarenhet är bättre än ett ton teori, helt enkelt för att det bara är i erfarenheten som teorin har en bestämd och kontrollerbar betydelse” (s. 188).

Jag har också tagit del av Bengt Molanders (1993) bok Kunskap-i-handling som sätter den kunnige praktikern i en forsknings- och experimentsituation. Kunskap-i-handling är enligt Molander ett omfattande och öppet begrepp som inte låter sig låsas fast i särskilda

definitioner. Det har en grund i mänskliga erfarenheter, men kan även kopplas till bl. a. reflektion-i-handling. Molander menar att kunskap-i-handling och reflektion-i-handling handlar om att den kunniga praktikern är uppmärksam i sitt handlande. Hon kan också hålla mer än ett alternativ öppet och därigenom har hon flera handlingsmöjligheter. Eftersom praktikern hela tiden är uppmärksam så lär hon sig också samtidigt som hon handlar. Molander fortsätter:

Till reflektionens fortgång hör att *påminna sig* eller på annat sätt *göra aktuellt* vad man gjort, vem man är, vad som har skett. Det reflekterande ska *träda fram* i den reflekterandes medvetande.[...]I reflektionen strävar jag efter att vara fri i förhållande till olika teorier, att komma bort från teorier- målet är att jag ska nå ett *omedelbart* förhållande till en situation, det som har hänt, mig själv. (Molander, 1993, s. 151)

För mig har detta varit ett litet mantra under den senare delen av processens gång och framför allt i den sista delen då jag behövt vara uppmärksam på alla upplevelser och känslor av att bära mitt plagg. Det var precis som Molander påpekar viktigt att reflektera över det som hände just i den stunden, i det ögonblicket och samtidigt skriva ner det för att minnas.

Själva gestaltningen har i korthet inneburit att jag skapat ett plagg av återvunna kläder i lappteknik som jag sedan använt som verktyg för min kroppsliga upplevelse. Detta har jag gjort genom att bära plagget i olika situationer i en viss miljö. Enkelt uttryckt skapade jag en klänning för att utforska om dess passform är kompatibel med en kvinnas kropp. Denna erfarenhetsprocess har sedan dokumenterats med fotografier. Jag har även dokumenterat processen som helhet dels genom dagboksanteckningar i pappersform och dels genom en blogg, vilket varit ett för mig helt nytt sätt att arbeta.

Fördelen att arbeta med denna metod har varit att kunna utgå från den egna erfarenheten. Att få använda både kropp, själ och intellekt för att komma till fördjupad insikt om det jag studerat. Arbetssättet har också varit fördelaktigt för att utveckla ett nytt förhållningssätt till mitt eget lärande. Nackdelen kan vara att studien inte gör några anspråk på att söka en objektiv sanning. Den utgår från ett fenomenologiskt perspektiv där ”intresset är riktat mot enskilda personers verksamhet” (Claesson, 2009 s. 53). I det här fallet har gestaltningsprocessen utgått från mig som subjekt och mina erfarenheter. Tyngdpunkten har i stället legat på att väcka funderingar som kan leda till vidare forskning.

3.2 Att komma igång

Jag upplever att det var en ganska trög start för mig som inte tidigare arbetat med konstnärlig verksamhet på den här nivån. Att arbeta processinriktat tyckte jag ändå lät mycket spännande och jag bestämde mig för att pröva detta arbetssätt. Jag tänkte också att detta kan vara en annorlunda och viktig ingång att använda i undervisningen som gymnasielärare på en hantverksutbildning med textil inriktning. Detta för att jag upplevt att min egen tidigare utbildning har haft sin grund i tillverkningsprocesser och inte så mycket i skapandeprocesser. Detta har ofta flyttat fokus från att utforska vad som händer under tillblivelsen, till slutresultatet. Tanken är oftast att tillverka något från idé till färdig produkt utan att reflektera så mycket kring det som sker på resans gång. Det handlar mer om att hålla sig till en struktur och inte tänka utanför ramarna.

3.3 Från hantverk till gestaltning

I början av gestaltningen uppehöll sig mitt medvetande mycket kring min frågeställning och hur jag skulle lyckas komma igång. Jag hade många aspekter och infallsvinklar på högskolevärlden och vad jag ville utforska. Mina första utgångspunkter var högskolans bildningstradition i förhållande till det livslånga lärandet. Utifrån detta ville jag ta reda på om undervisningen anpassats till den breddade rekryteringen. Detta var frågor som jag funderat mycket över efter en föreläsning med Eva Mark, föreståndare för Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet. Mot slutet av förra delkursen i LAU 680 läste vi också mycket om klassbegreppet och genusfrågor vilket också intresserade mig utifrån min egen ingång i universitetsvärlden. På det hela taget var jag ganska förvirrad, men beslöt mig för att inte utesluta något till en början.

Bloggen torsdag 17 november 2011:

Allt detta finner jag intressant att utsätta för undersökning och jag tänker mig att mitt gestaltungsarbete än så länge ska få vara så öppet som möjligt för att täcka in hela det område jag är intresserad av. Kanske blir det senare så att vissa saker kommer att falla bort på ett naturligt sätt.

Den trygghet som jag känt med mina kursare i handledningsgruppen har varit ett stort stöd i att föra min process framåt. Jag har lärt mig så mycket och känt att jag hela tiden utvecklats i mötet med de andra. De har kommit med glada tillrop, konstruktiv kritik, goda idéer och reflektioner. Genom att följa deras gestaltningar har jag fått en större förståelse hur olika en process kan se ut och därmed också vågat utveckla min egen.

Jag kände redan tidigt i processen att jag ville få fram ett plagg eller någon form av textilt uttryck. Jag har alltid haft en vurm för klänningar och det var min första ingång till det jag ville skapa. Jag skriver medvetet *skapa* eftersom det tog mig lite tid innan jag kom till insikten att detta var en process och ett utforskande, inte att på förhand bestämma en modell och färdigställa den utan reflektion. På första handledningen vi hade jag fick jag uppmaningen att bara sätta igång och sy! Jag minns att jag svarade: ”men jag kan ju inte bara sy... jag måste göra mönster först!?”

Stödanteckningar söndag 20 november 2011:

Hårt snört korsett-liv som symbol för högskolevärldens stelbenta förhållningssätt. Professorns kavajärm i form av ett promoveringsband för att symbolisera den akademiska hierarkin. En böljande lapptäckskjol som gestaltar studentkollektivet. Olika klasstillhörighet avspeglar sig i romberna som var och en symboliserar en student. Påsydda varumärken förstärker klasstillhörighet. (Koppla till Sverker Lundins föreläsning 2011-09-06 om homologier ”klädvalen speglar utbildningsvalen”. Kluster utifrån Bourdieus korrespondensanalys?) Kolla om jag kan samla in avlagda kläder från studenter på pedagogen?

Mycket utav min inspiration har jag hämtat från Vivienne Westwood som alltid varit en förebild för mig i mitt klädskapande. Min utgångspunkt i detta arbete handlar ju till stor del om att inte känna sig hemma i en viss struktur eller värld och här kan jag känna ett systemskap med Westwood som också kommer från arbetarklass, till stor del är självlärd som designer och som verkar känna ett utanförskap i den ”fina” modevärlden (McDermott, 1999 s. 20). Den klänning som jag först bestämde mig för bar en del av Westwoods signaturer, bland annat korsettlivet i tweed som symbol för en traditionell akademi. Kjöldelen i form av olika

romber har också inspirerats av Westwood och en gycklarklänning från hennes höst/vårkollektion 1989 (McDermott, 1999 s.1).

3.4 Sökandet efter processen

Skissen ovan är ett tydligt exempel på hur jag vanligtvis jobbat i en kreativ process tidigare. Synsättet är djupt förankrat i en hantverksmässig tradition. Detta är också något som Lindström (2004) beskriver då han undersökte med vilka kriterier lärarutbildare och yrkesverksamma konsthantverkare värderade portfolios i metallslöjd. Han konstaterar att det går att se en skillnad i hur parterna såg på arbetsprocessen, nämligen att hantverkaren är mer produktorienterad till skillnad från pedagogerna som är mer processinriktade. En av hantverkarna i studien medger att han gärna skulle vilja jobba mer med undersökande arbetsprocesser då han ansåg att experiment och misstag kan vara ett bra sätt att skaffa sig nya kunskaper och erfarenheter. Lindström menar att det här ligger en inbyggd konflikt mellan samhällsnytta och personlig utveckling. En hantverkare arbetar ofta under tidspress och är beroende av att kunden är villig att betala för produkten. Samtidigt riskerar en hantverkare att bli utkonkurrerad om han eller hon inte förnyar sig. Lindströms (2004) slutsats är dock att det utforskande förhållningssättet inte står i motsättning till ett skickligt hantverk. Han menar att goda kunskaper i hantverket är en "förutsättning för en framgångsrik slöjdprocess" (s. 205)

Jag har i efterhand kunnat se att mina kunskaper inte har behövt stå i motsättning till den skapande processen även om de hämmade mig till en början. Men detta var mer utifrån det tänkande som satt i huvudet och inte så mycket i mitt hantverkande arbete med händerna. Reflektion är en viktig beståndsdel i allt lärande och jag tror att eftersom jag tyckte att jag visste hur modellen skulle se ut, så behövde jag inte reflektera mer över den och heller inte lära något. Att ha gått igenom detta har dock lärt mig mycket om processen som jag inte visste tidigare.

4 Resultat

4.1 Reflektioner kring kläder och klass

Min tanke med romberna i kjolen var att de skulle symbolisera elevgruppens brokighet och heterogena sammansättning. Det föddes hos mig så småningom en idé om att samla in avlagda plagg från mina kursare på pedagogen för att få en så autentisk väv som möjligt av de elever som studerar vid ett och samma program. Ytterligare en tanke med detta var att jag skulle kunna intervjua mina kursare om deras bakgrund och vilken klasstillhörighet de själva ansåg sig tillhöra. Detta för att hitta en plan att sammanfoga plaggromberna. På grund av tidsbrist fick jag endast in plagg från fyra studenter varför jag fick tänka om och besöka Röda Korsets second hand i stället.

Jag hittade till slut ett antal plagg i olika kvalitéer och prisklasser som kunde representera olika bakgrund. Jag köpte både dam- och herrkläder för att spegla sammansättningen av elever. Nu i efterhand har jag funderat på om det varit mer intressant att bara använda kvinnokläder eftersom jag antog ett tydligt kvinnligt perspektiv på mitt utforskande.

Efter att ha klippt plaggen i former av romber började jag sammanfoga dessa på olika sätt. En intressant reflektion jag gjorde under tiden var att det var otroligt svårt att klippa sönder vissa av plaggen, framför allt de som hade ett välrenommerat märke i nacken eller broderat på bröstet. Många av dessa märkesplagg var välanvända, men detta till trots fortfarande fräscha.

De hade bara kostat några tior, men jag visste ju att de en gång tingat ett pris på fyrtio- femtio gånger så mycket. Som kontrast så var det inte alls svårt att klippa sönder lågprismärkenas plagg trots att en del av dem var nya och oanvända. Flera av dem hade dessutom kostat mig betydligt mer än de använda märkeskläderna. Jag har funderat mycket på vad detta betyder. Är det ett sätt att indirekt se på de människor som bär dessa olika plagg som mer eller mindre värda, eller handlar det bara om bättre eller sämre kvalitéer? Sitter dessa high quality brands så djupt rotade i mig genom alla år av idogt modetidningsbläddrande att jag hellre skulle vilja ta på mig dessa plagg och visa upp en ”fin” fasad än att ha sönder dem för konsten?

*Bloggen måndag 28 nov 2011:
Som jag gjorde min ursprungliga skiss tänkte jag mig en ganska klockad kjoldel till klänningen, så instinktivt började jag lägga romberna på sådant sätt att de skulle skapa mer vidd vid foten och mindre vidd vid midjan. Under processens gång blev jag medveten om att jag skapat någon form av marxistisk klasspyramid genom att de dyraste märkeskläderna hamnade överst i pyramiden, mellanprisplaggen i mitten och lågpriskedjorna i botten...*

Jag använde mig också till en början av att bifoga själva märket/ labeln på utsidan av romberna för att förstärka klasstillhörigheten. När jag sedan insåg att jag skapat någon form av klasspyramid tog jag bort dem för att se om jag därigenom skapat ett klasslöst samhälle.

*Bloggen måndag 28 november 2011:
Vid en första anblick kan man faktiskt omöjligt säga vilka tyger som hör till de olika pris- och märkessegmenten. När jag däremot tittade lite noggrannare och kände på kvalitén märkte jag att de billigare plaggen var lite mer noppiga, lite mer urtvättade och en hel del fler polyester-kvalitéer osv.*

Jag funderade över detta en hel del och kring hur det är att vara icke-traditionell student i utbildningsväsendet. Är det så att man köper de ”rätta” märkena och ser ut att tillhöra medelklassen eller behåller man sin klädstil från vaggan till graven utan hänsyn till klassresan? Är det så att de som synar dig i sömmarna ser igenom din nya fasad och de där nopporna och polyestertygerna aldrig går att göra sig kvitt?

Även rombernas form kunde jag koppla till en klassresa genom ett system. De strävar både uppåt, neråt och åt sidorna.

*Bloggen måndag 28 november 2011:
En annan sak som slog mig var att rombernas form gör att de hela tiden blandar sig i de olika klasserna. Det finns inget tak i form av en kvadrat som stänger in utan varje ruta är förbunden med rutorna ovanför och nedanför.*

4.2 En ny riktning

En bit in i arbetet började jag mer och mer känna att jag inte skulle komma framåt i min process eller få svar på mina frågor om jag höll kvar vid min ursprungliga modell och skiss. Den hade varit en begränsning från början, men jag hade inte sett det förrän nu.

Ursprungsidén hade fört mig hit, men den gav mig inget längre och jag beslöt mig för att lämna den som man lämnar ett förhållande som inte längre utvecklas. Romberna och

materialet triggade dock fortfarande min nyfikenhet varför jag bestämde mig för att behålla dessa.

Själva vändningen kom när jag såg på den eländiga högen med sargade plagg som låg på golvet i väntan på att bli slängd. Jag fick associationer till elever och studenter som inte platsar i systemet. De som är bortom allt hopp och räddning eller de som misshandlats av sin tidigare skolgång. Skulle jag gett upp dessa om det varit tal om elever? Nej, jag beslöt mig för att alla måste få en ny chans. Om vi menar allvar med breddad rekrytering så utgör varje romb och elev en viktig del av helheten och allas erfarenheter är lika viktiga. Hur skulle jag kunna ta tillvara dessa studenter (plaggs) erfarenheter in i skapandet.

Jag började leka lite mer med själva romberna och deras utseende. Det var en befriande känsla att få släppa loss i gestaltningen. Att inte i första hand tänka att detta skall bli en estetiskt tilltalande artefakt som dessutom skall vara funktionell.

Vissa romber är trasiga, andra ligger med trådraken på sned, en del har sömsmånen utåt och vissa har hela avigsidan utåt. Ett annat element som jag införde var romber som kom från gamla baby- och barnkläder för att tydliggöra en viktig aspekt av mitt utforskande.

Allt för att visualisera en heterogenitet i studentgruppen och framför allt belysa situationen som mamma i högre studier. Ytterligare en utveckling av detta var när jag sammanförde tyger från plagg med olika prisklass och kvalitet i samma romb. Detta för att visualisera den klassresa som den breddade rekryteringen kan möjliggöra.

Själva ursprungsklämningen var borta och mitt utforskande rörde nu vilken ny form som skulle växa fram för att svara på min frågeställning. Jag började tänka i form av strukturer som begränsar. Plagg som begränsar. Hur kan jag undersöka en högskolestruktur som begränsar kvinnliga studenter från studieovana hem med barn.

*Bloggen måndag 28 november 2011:
Jag har nu börjat sammanfoga dessa nya
"defekta" romber med de "hela och
perfekta" [...]. Men nu är det en helt annan
ordning som gäller. Alla romber har lika
stort värde oavsett utseende eller
förutsättningar.[...] Resultatet som börjat
växa fram är ett tyg som inte längre är
hierarkiskt uppbyggt, utan en skön blandning
av alla inoändande element*

En annan aspekt som gjorde sig påmind i detta var svårigheten att slänga något som faktiskt skulle kunna gå att ta tillvara. Som ivrig påhejare av miljöfrågor såg jag dessa rester som en utmaning som måste kunna gå att göra något åt. Jag kom att tänka på gamla tiders lapptäcken där man tog omhand gamla kläder och små stuvbitar. Det var ju faktiskt någon slags lappteknik jag höll på med och just romben och andra geometriska former har länge använts inom lappteknikområdet.

På internet hittade jag mycket information kring amerikanska lapptäcken och deras historia. Hur kvinnor har uttryckt sina politiska åsikter genom så kallade "story-quilts" långt innan de fick rösträtt (Meeske u.å.). Lapptäcken och dess mönster har genom tider och länder varit ett sätt för kvinnor att uttrycka sig konstnärligt, men också att visa på sin livssituation. Jag började fundera över om jag kunde skapa en slags story-quilt för att undersöka hur kvinnliga icke-traditionella studenter upplever sin studiesituation.

Jag fann också mycket material kring hur man använder just story-quilting i bl. a. språk, slöjd och bildundervisning för att ta tillvara på elevernas bakgrundshistoria och erfarenheter (Evans u.å.).

Den största inspirationen kom dock från Åsa Wettres bok *Lapptäcken – en kulturskatt*. Jag intresserade mig mycket för det aidstäckes som startade som en enmansdemonstration på 80-talet av Cleve Jones, en gayaktivist i San-Francisco. Han visade sin frustration inför en oförstående omvärld och politikernas flathet gentemot AIDS genom att sy en lapp-panel i samma storlek som sin bästa väns grav. Många andra har följt efter och lapptäcket har vuxit till enorm storlek. 1993 bestod det av 22 000 paneler (Wettre, 1993 s. 75)

För mig sammanföll hela mitt utforskande och gestaltningen med dessa lapptäcken och om det var något jag försökt visualisera så var det att alla delar är lika mycket värda och lika viktiga för helheten. Likaså kände jag frustration över en studiesituation som jag upplever inte är tillfredsställande för en betydande del studenter.

Jag kunde se att min artefakt höll på att anta formen av en slags story-quilt med ett budskap.

I lapptäcket finns inte en panel som är den andra lik. Men alla är lika mycket värda (Wettre, 1993, s. 75).

4.3 Upplevelsen av en begränsande artefakt

När jag sytt ihop mina romber till ett tubliknande plagg satte jag det på en provdocka för att pröva dess passform. Den visade sig inte ha någon vidare passform, i vart fall inte för provdockan.

Bloggen söndag 11 december 2011:

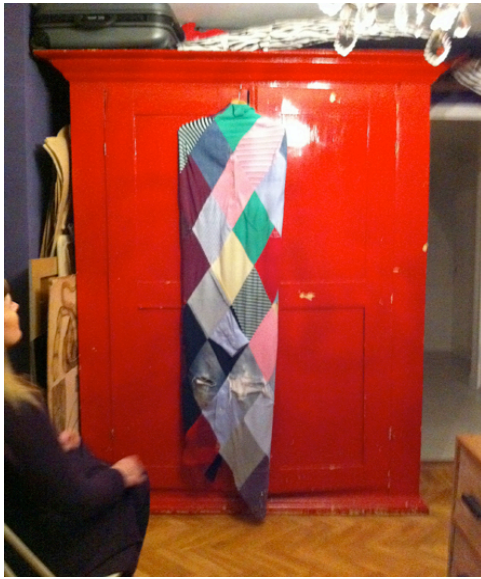
Resultatet har blivit en klänning. En klänning som inte har någon bekväm passform för en kvinna.

Den är oformlig över bysten, tajt över höfterna och så lång att man lätt kan snubbla. Den har dessutom inga ärmöppningar, kanske för att handlingsutrymmet inom universitetet är begränsat.

Halsen är tajt för här är nålsögat som alla som vill ha en examen ska passera.

Vid sista gestaltningshandledningen fick jag frågan om jag hade provat mitt plagg. Jag hade faktiskt velat prova det när det var klart, men jag var övertygad om att det skulle vara allt för tajt för min kropp. Antagligen var jag tillbaka i mitt hantverksmässiga produkttänkande, för jag tänkte mig en färdig artefakt som skulle sitta på provdockan under den kommande utställningen. Som jag såg det var jag klar med min gestaltning då. Dessutom hade jag gjort

halsen extremt liten och tajt för att visa på det faktum att så många hoppar av sina studier och inte passerar nålsögat. Peppad av gruppen och vår handledare gick jag hem, sprättade lite lätt i halsen och tog mod till mig att prova.

Jag kan säga att det tog en lång stund innan jag vågade dra klänningen över huvudet. Hur skulle den kunna passa mig när den satt så tajt på den gamla provdockan som bara var storlek 38.

Nu hör det till saken att romben i sin form har fyra sidor som är skurna på skrå, alltså på diagonalen. På skrå är i stort sett alla tyger elastiska och i detta fall var dessutom många av romberna i trikå. Den materialtekniskt insatta vet att dessa förhållanden skapar en följsamhet i vilket plagg som helst.

Slutligen krängde jag den över huvudet samtidigt som ögonblicket förevigades på bild. Jag minns än nöjdhetkänslan som infann sig. Den var inte för liten! Flexibiliteten i materialet och formen på romberna var en lyckad kombination. Jag såg mig i spegeln och den tajta passformen var smickrande även för min kropp.

Hade faktiskt trott att plagget skulle ge mig panik i den begränsade handlingsförmågan, men förvånansvärt nog kändes det, i vart fall till en början, skönt att bära. Fördelen med den elastiska formen var att klänningen blev kortare i samma ögonblick som den tøjde sig i sidled, och jag kunde lättare ta mig fram.

Min intention med att bära klänningen var att undersöka känslan av att vara låst och med begränsad handlingsförmåga, och samtidigt försöka utföra de sysslor jag vanligtvis gör som mamma och studerande. Eftersom jag själv oftast studerar hemifrån och det är i den miljö jag mest är med mina barn var det naturligt att utföra detta experiment i hemmet.

Det första jag tvingades göra var att hitta det lämpligaste stället att försöka få ut i vart fall en av mina armar för någon form av aktivitet. Mest lämpade stället visade sig vara en romb med knäppning som gick att knäppa upp precis framför bysten. Att ha armarna i denna höjd var oerhört tröttande. Det kändes också utlämnande att behöva exponera ett kvinnligt attribut som bysten även om det var i mitt eget hem. Den andra känslan som inföll efter att jag tagit av mig klänningen var att mina armar tappade all kraft. Det var som att kroppen mindes känslan av att vara begränsad och fortsatte att känna så.

Under de påföljande dagarna försökte jag bära min klänning vid flera olika tillfällen, tidpunkter och aktiviteter. Min utgångspunkt var det jag läst i litteraturen om att kvinnor i större utsträckning tar mer ansvar för hemarbete och barn än vad män i allmänhet gör. Jag hade även fått bekräftat av kvinnliga kurskamrater att det var på detta sätt också hemma hos dem. Jag läste godnattsaga för barnen, hängde tvätt, plockade ur diskmaskinen, dammsög, tvättade och försökte plugga. Med betoning på *försökte*.

I hushållssysslorna var det lättare att ha barnen omkring mig, de kunde dessutom hjälpa mig i min begränsade rörelseförmåga. Men när det kom till pluggandet var det ett orosmoment.

Efter att jag läst en saga tittade min dotter på mig och deklarerade med tydlig röst att: "Jag vill inte ha dig som mamma mer, jag vill gå och leta efter en ny".

Jag minns denna händelse tydligt. Flickan på 3 år hade velat att jag skulle gå och läsa saga för henne. Självt hade jag fokus på min egen bok och till slut började hon klättra upp för ryggen på mig i ett försök till kontakt. Ett dilemma som uppstod var att om jag släppte handen från min bok skulle den slå igen och mina studier för stunden skulle vara till ända. Om jag däremot inte höll fast dotterns ben skulle hon kunna falla av och slå sig. Som en slags symbolik för ibland oförenliga ting, kvinna, familj och studier.

Känslan jag känt när jag först tog klänningen på mig, att den passade, att jag kände mig bekväm och fin i den förbyttes snart i olust. Jag orkade inte ha klänningen på mig annat än vid kortare tillfällen. Jag kände ett enormt motstånd bara genom att se på den. Barnen blev oroliga och motsträviga så fort den kom på. Samma hopplöshetskänsla som jag upplevt tidigare i studierna gjorde sig påmind. Känslan av att inte orka mer, att bara vilja lägga av och strunta i allt. Det som framför allt var intressant var hur mycket dessa känslor satte sig i kroppen i form av kraftlöshet och trötthet.

Resultatet av att bära min artefakt skulle jag vilja sammanfatta med nedanstående liknelser. En viss flexibilitet finns i klänningen/ systemet eftersom den uppenbarligen var mer följsam än vad den utgav sig för att vara. Passformen visade sig bättre än jag någonsin kunnat tro och faktum är att jag tyckte om att se mig själv i spegeln. Jag tyckte om att vara i strukturen. Att våga ta på plagget och träda in i systemet är inte självklart om man saknar akademiska förebilder och dessutom har en familj som kommer dra uppmärksamhet från studierna. Men om man vågar finns mycket att vinna i egen utveckling och en möjlighet till att förändra sin livssituation. Att alla romberna har diagonala sidor oavsett de är trasiga, aviga eller fläckfria visar på att det hos varje student, oavsett bakgrund, finns möjligheter att kunna sys ihop med andra till den struktur som utgör högskolan. Frågan är bara om strukturen vill ta tillvara på det trasiga eller det aviga när man formar väven. Alla romber är viktiga beståndsdelar för helheten om det ska uppstå en spännande variation i väven. En story-quilt i samma material och samma färg blir inget berättande mönster, inget som berikar eller utmanar. Inte heller något som skapar mångfald eller utveckling för samhället.

5 Diskussion/ slutsatser

5.1 Upplevelsen av studiesituationen

Jag ville utforska vad som uppstår i mötet mellan en kvinnokropp och ett begränsande plagg som metafor för hur gruppen kvinnliga studenter med barn från hem utan akademisk tradition upplever dagens högskola. Jag kan se i efterhand att jag genom att genom att hålla processen öppen lyckades komma fram till rätt verktyg för att uppnå detta syfte. Här har kroppen, upplevelsen och erfarenheten spelat en viktig roll. Följderna av att bära ett begränsande plagg har varit långt ifrån angenäma, men lärorika och utvecklande. Jag vill säga att jag genom den kroppsliga erfarenheten fått en mycket fördjupad förståelse för hur det kan vara att som icke-traditionell kvinnlig student försöka kombinera barn med studier.

Mycket av mitt utforskande har varit kopplat till just erfarenhet eftersom det är ett centralt begrepp inom både konstnärligt och pedagogiskt arbete. Dewey (1997, s. 183) talar om erfarenheten som ett passivt och aktivt element i särskild kombination. Det aktiva går ut på att man prövar sig fram och därmed *gör* en erfarenhet, något som blir tydligt i experimenterandet. Den passiva sidan består av att man *går igenom* något där vi måste utstå följderna. Slutet av min process känns som ett skolexempel på Deweys element av erfarenheten. Det har dels varit ett aktivt görande, men också en erfarenhet som inneburit att gå igenom känslor och upplevelser som varit jobbiga.

Man kan också förstå detta i förhållande till Molanders begrepp (1993, s. 32) kunskap-i-handling. Han menar att vi måste ta kroppsligheten på allvar. En handling får inte reduceras till görandet för då utesluts själva varandet. Enligt Molander så får erfarenhet och perception ofta en begränsad betydelse och han vill istället att vi ska se hela kroppen som ett sinnesorgan.

Jag vill även knyta an mina erfarenheter till Merleau-Pontys tanke om att vi är våra kroppar. Bengtsson (1988) tar upp ett exempel som Merleau-Ponty ofta återkommer till, nämligen den blindes käpp. Käppen är för den blinde inte ett ting i sig utan en förlängning av dennes kropp och genom käppen erfar han eller hon också världen. ”Genom att införliva ting med vår egen kropp upphör de att vara ting och blir i stället medel för att utvidga och omgestalta vår värld” (ibid.s. 80).

Svårigheten i att försöka kombinera barn och hushållssysslor med att studera har blivit smärtsamt tydligt genom att bära min artefakt. Jag har upplevt det komplicerat, arbetsamt och många gånger frustrerande. Det är dock tveksamt hur objektivt detta resultat är. Det är också svårt att avgöra hur mycket av min kroppsliga erfarenhet som är kopplat till att bära plagget och hur mycket som är subjektiva upplevelser från min egen utbildning.

Jag vill slutligen återknyta till mina liknelser från resultatkapitlet. För att vara bekvämt för kvinnliga icke-traditionella studenter med barn, så måste detta plagg/ system ha ytterligare flexibilitet. Man behöver göra hål för armarna för att kunna få full handlingsfrihet, men det vet bara de studenter som själva haft föräldrar som läst. Med det vill jag säga att man behöver förebilder som kan visa vägen och berätta hur man gör. Hur kan man kombinera familjelivet med högre studier? Genom att emancipera sig själv och frigöra sig. Med andra ord att våga klippa hål för armarna, annars kommer man duka under. Eftersom dessa kvinnor ofta inte har akademiska förebilder i sin nära omgivning behöver högskolan vara den som håller i saxen och visar hur man ska klippa. För att kunna göra detta måste universitetsvärlden börja med att

ta sin utgångspunkt i dessa kvinnors erfarenheter. Hur skall man annars veta var varje enskild kvinnas armar sitter och var man ska klippa hålen.

5.2 Att tillvarata kvinnors erfarenhet

Att som mamma gå in i högre studier i vuxen ålder när man inte har några akademiska förebilder i sin nära omgivning är inte problemfritt. Det krävs stort mod och styrka. Efter min gestaltning står det klart för mig att högskolan och dess undervisning inte är formad för att ta till vara ett kvinnligt perspektiv. Inte heller tar den utgångspunkt i kvinnors livsvärld.

Vad kan då högskolan göra för att bättre ta tillvara kvinnors erfarenheter i utbildningen? Tanken är inte att komma med en lång lista på förbättringsområden eftersom underlaget för att göra detta kräver fördjupad analys. Det skulle också krävas en större undersökningspopulation och mer av kvalitativa intervjuer. Men utifrån de resultat mitt utforskande visar kan man med fördel gå vidare och undersöka de problem jag lyft fram.

Jag tror dock mycket på den feministiska pedagogik som Westin Hellertz (1999) berör i sin doktorsavhandling. Hon konstaterar att ”feministisk pedagogik handlar om att ta utgångspunkt i de egna erfarenheterna, att uppmuntra och stärka, att frigöra och medvetandegöra, [...] uppmuntra till förändring och transformation av de rådande strukturerna” (s. 127). Kanske kan ett större tillämpande av denna typ av pedagogik göra att fler kvinnor från studieovana hem med barn får bättre förutsättningar för att klara sina studier.

En annan pedagogik som har likheter med den feministiska är en ”modellfunktionell pedagogik”. Under min utbildningstid har jag reflekterat över att Pedagogiska institutionen inte alltid ”lever som man lär”. Jag har funderat över om vi som färdiga lärare kommer att tillämpa alla pedagogiska förhållningssätt vi blir lärda, när vi inte får uppleva och förankra sådana erfarenheter i oss själva under vår egen utbildning. Jag har förstått att det är viktigt att vi tar vår utgångspunkt i eleverna och deras livsvärld, men inte upplevt att detta gäller oss som lärarstudenter.

Den modellfunktionella pedagogik som Westin Hellertz (1999) beskriver har utarbetats av Lasse Fryk och Bosse Forsén. Detta inom ramen för ett undervisningsprojekt vid socionomutbildningen vid Göteborgs universitet. Hon sammanfattar denna pedagogiska tanke som travesti på det gamla talesättet kring uppfostran med att: ”De studerande gör som läraren gör, inte som läraren säger att man ska göra” (s. 128). Delar av denna pedagogik tar också sin utgångspunkt i elevernas individuella erfarenheter, reflektioner och synpunkter. Kanske ligger dessa frågor naturligt nära undervisning inom sociologin, men jag tror att också andra utbildningar skulle kunna lära av denna pedagogik. Om vi ska kunna ta tillvara våra kommande elevers erfarenheter, så behöver också högskolan ta tillvara våra.

5.3 Vilka lärdomar kan jag använda i mitt läraryrke

Den gestaltande processen har också varit ett utforskande av uttryck, metoder och material och jag känner verkligen att jag utvecklats i detta. Framför allt har jag kommit till insikt om att ta elevernas erfarenhet som utgångspunkt. I ett rent praktiskt arbete skulle det till exempel kunna vara att jobba med story-quilting. Man behöver inte skapa ett täcke, man kan också jobba fram ett plagg vilket min egen erfarenhet lärt mig. Det viktiga är att eleverna får utgå från sig själva, sin livsvärld och sin förståelse. Det kan med fördel göras som ett fristående konstnärligt projekt. Men möjlighet finns också att jobba med story-quilting som samarbete i arbetslaget mellan olika ämnen. Jag har funnit goda exempel på hur man arbetat med detta i USA på både grundskolor och i högre utbildning. Jag vill gärna utveckla detta skapande

berättande vidare i min lärargärning. Hela denna gestaltning har haft ett personligt lärandesyfte då jag fått insikt i hur jag kan arbeta mer processinriktat i min kommande lärargärning inom hantverks-utbildningen textil/ design.

5.4 Avslutande reflektioner

Som min litteraturgenomgång visar så finns det begränsat med forskning som berör på konsekvenserna av att kombinera högre studier med moderskapet. Det hade varit intressant att genom en större kvantitativ undersökning och ytterligare litteraturstudier tränga djupare in i det område jag valt att utforska gestaltande. Detta för att ge en större objektivitet som kan ge tyngd åt forskningsresultaten. Viktigt tror jag är att ändå komplettera en sådan studie med ett större antal kvalitativa intervjuer. Det är genom den fenomenologiska ansatsen som komplexiteten i att vara kvinnlig icke-traditionell studerande med barn kan träda fram. Detta har jag delvis visat i min gestaltning, men kanske i mer subjektiv bemärkelse.

För att ytterligare fördjupa förståelsen och vidga perspektiven hade det varit spännande att använda den feministiska ståndpunktsteorin. Denna teori menar kortfattat att de erfarenheter av förtryck som marginaliserade grupper i samhället erfar, däribland kvinnorna, ger dem ett privilegierat perspektiv. Denna erfarenhet gör att de kan nå insikter som det är omöjligt för överordnade grupper att se (Nilsson, 2005).

Även Bourdieus relationella synsätt med begrepp som kapital, habitus och fält hade varit intressant att applicera på området (Pierre Bourdieu, Nationalencyklopedin). Framför allt utifrån att de kvinnor jag intresserat mig för kommer från ett habitus, men rör sig i riktning mot ett annat. Likaså är kapitalen de bär med sig in i studierna annorlunda gentemot de traditionella studenterna som kommer från akademiska hem.

Mitt övergripande syfte var att sätta fokus på icke-traditionella kvinnliga studenter med barn och deras studievillkor. Genom mitt utforskande tycker jag mig ha lyckats peka på ett problem som kanske varit förbisett i utvärderingarna kring den breddade rekryteringen. Diskussionen kring hur det är att vara klassresenärs-pendlande-småbarnsmamma är som jag ser det igång.

Den kanske viktigaste insikten och slutsatsen av detta arbete har ändå varit att om man som lärare bjuder in till öppna kreativa lärprocesser kan man också ta vara på den unika erfarenheten hos individen.

6 Referenser och källförteckning

6.1 Litteraturlista

Bengtsson, J. (1988) *Sammanflätningar: Fenomenologi från Husserl till Merleau-Ponty*. (3 rev. uppl.). Göteborg: Daidalos AB

Claesson, S. (2009) *Lärares hållning*. Lund: Studentlitteratur AB

Clayhills, H. (1991) *Kvinnohistorisk uppslagsbok*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Dewey, J. (1997) *Demokrati och utbildning*. (1 rev. uppl.). Göteborg: Daidalos AB

Holtzer, S. (2011) *University Choice, Equality, and Academic Performance: The Expansion of Higher Education in Sweden and the Issue of Equality of Opportunity*. Doktorsavhandling: Växjö Universitet, Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Ekonomihögskolan EHV.

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. (2011) *Studieresultat för studenter med barn* (IFAU rapport 2011:18) Uppsala; IFAU

Lindström, L. (2004) Kunskapskulturer i slöjd och hantverk. E. Jernström, & R. Säljö (Red.), *Lärande i arbetsliv och var dag*. (s. 186-209). Jönköping: Brain books AB.

Lönnheden, C. & Olstedt, E. (2004) Med erfarenhet som utgångspunkt. I A. Bron, & L. Wilhelmson (Red.), *Lärprocesser i högre utbildning* (s. 104-118). Stockholm: Liber AB.

Mark, E. (2009) *Livslångt lärande ur bildningsperspektiv som strategi för högskolan*. Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet, rapport nr 7.

Molander, B. (1993) *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos AB

Sörby, J. (2008) *En undersökning av retentionsarbetet vid Lunds universitet: Vilka studenter avbryter utbildningen i förtid och vad görs för att förebygga ofrivilliga studieavhopp?* Lund: Lunds universitets studentkårer.

Westin Hellertz, P. (1999) *Kvinnors kunskapssyn och lärandestrategier: En studie av 27 socionomstuderande kvinnor*. Doktorsavhandling, Örebro Universitet, Institutionen för Socialvetenskap.

Wettré, Å. (1993) *Lapptäcken: En kulturskatt*. [Katalog nr 420]. Stockholm: Kultur Stockholm, Liljevalchs Konsthall

Regelsamling för studier vid Göteborgs universitet, (Fastställd av Rektor februari 2010)
Göteborg: Göteborgs Universitet

6.2 Elektroniska källor

Berggren, L. (2011) [Bloggen Kreagera]. Upprättad i anslutning till examensarbete på HDK den 1 december 2011

http://kreagera.blogspot.com/2011_12_01_archive.html

Evans, L. (u.å) The Story Quilt Project: A Classroom Curriculum. Mesa community college, English department. Hämtad 1 december 2011, från

<http://www.mesacc.edu/~linne84331/FamilyRoom/StoryQuilt.htm>

Nilsson, L. (2005, 10 februari). När klass och kön handlade om metod. *Flamman*.

Hämtad 4 december 2011, från

<http://www.flamman.se/nar-klass-och-kon-handlade-om-metod>

Haglund, D. A. R. (u.å.). Erfarenhet. I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 5 december 2011, från

<http://www.ne.se/lang/erfarenhet>

Högskoleverket. 2009:18 R (2009). *Uppföljning av lärosätenas arbete med breddad rekrytering 2006-2008*. Stockholm: Högskoleverket. Hämtad 1 december 2011, från

<http://www.hsv.se/download/18.1dbd1f9a120d72e05717ffe5084/0918R.pdf>

Meeske, S. (u.å.) *Quilt Me a Story*

Hämtad 1 december 2011, från

<http://comminfo.rutgers.edu/professional-development/childlit/books/MEEESKE.pdf>

Pierre Bourdieu. (u.å.) I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 10 december 2011, från

http://www.ne.se/article/article.jsp?i_art_id=134472&i_h_word=Bourdieu&originalURI=/pierre-bourdieu

Svensk författningssamling 1992:1434. *Högskolelagen*. Stockholm:

Utbildningsdepartementet. Hämtad 1 december 2011, från

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1992:1434>

Sveriges riksdag 1975:9. *Regeringens proposition om reformering av högskoleutbildningen m.m.* Stockholm: Regeringskansliet. Hämtad 16 december 2011, från

http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=37&doktyp=prop&rm=1975&bet=9&dok_id=FY039